

BO‘LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY METODIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta’lim texnologiyasi kafedrasida o‘qituvchisi*

Annotatsiya: ushbu maqolada bo‘lajak tarbiyachilarni kasbiy metodik kompetensiyalarini rivojlantirish borasidagi qarashlar tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: tarbiyachi, kasb, metodik tayyorgarlik, shaxs, vazifa, ta’lim, kompetensiya.

Аннотация: в данной статье анализируются взгляды на развитие профессиональных методических компетенций будущих педагогов.

Ключевые слова: педагог, профессия, методическая подготовка, человек, задача, образование, компетентность.

Abstract: in this article, views on the development of professional methodical competences of future educators are analyzed.

Key words: educator, profession, methodical training, person, task, education, competence.

Maktabgacha ta’lim tizimi uzluksiz ta’limning boshlanishi, birlamchi asosiy qismi hisoblanadi. Bolalarning sog‘lom, ma’nan yetuk va bilimli kadr bo‘lib yetishishlarida maktabgacha ta’lim va tarbiya muhim rol o‘ynaydi. Shu nuqtai nazardan maktabgacha ta’lim sohasini isloh qilish borasida bir qator meyoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan bunday islohotlarning natijasida albatta bo‘lajak tarbiyachilarga bir qator ma’suliyat yuklashi tabiiy. O‘z kasbining mukammal egasi va yetuk kadr bo‘lish talabini qo‘yadi. Davlatimiz rahbari tomonidan qabul qilinayotgan me’yoriy –huquqiy hujjatlar faqatgina maktabgacha ta’lim tizimi va tarbiya sohasi faoliyatini huquqiy himoyalash bilan emas balki ushbu sohani yanada rivojlantirish va maktabgacha ta’lim tizimi hodimlarini salohiyatini yanada oshirishga undaydi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” kitobida maktabgacha ta’lim tizimini “inson kapitali” tushunchasi bilan bog‘lab tushuntiradi. “Rivojlangan mamlakatlarda ta’limning to‘liq sikliga investitsiya kiritishga, ya’ni, bola 3 yoshdan 22 yoshgacha bo‘lgan davrda uning tarbiyasiga sarmoya sarflashga katta e’tibor beriladi. Chunki ana shu sarmoya jamiyatga 15-17 barobar miqdorda foyda keltiradi. Bizda esa bu ko‘rsatkich atigi 4 barobarni tashkil etadi. Binobarin, inson kapitaliga

еʻtiborni kuchaytirishimiz, buning uchun barcha imkoniyatlarni safarbar etishimiz shart¹-deb taʻkidlaydi.

Koʻrinib turibdiku ushbu vazifalarni amalga oshirishda boʻlajak tarbiyachilarni kasbiy metodik kompetensiyasining ahamiyati kattadir. Metodik tayyorgarligi yuqori boʻlgan tarbiyachi ish jarayoni muammolarga kam duch keladi. Buning uchun boʻlajak tarbiyachi innovatsion taʻlim texnologiyalariga ega boʻlishi va undan toʻgʻri foydalana olish taktikasiga ega boʻlishi lozimdir. Boʻlajak tarbiyachining oʻquv davri mobaynida oʻz ustida ishlashi uning dastlabki tajribasini shakllantiradi. Mutaxassisning muvofaqqiyati uning oʻz ustida qay darajada ishlagani va bilimlarni oʻzlashtirgani bilan belgilanadi.

Boʻlajak tarbiyachilarning pedagogik taʻlimda fanlarning uzluksizligini amalga oshirishning dolzarbligi bir qator holatlar bilan bogʻliq. Gumanitar va kasbiy tarkibiy qismlarning oʻzaro bogʻliqligi, pedagogik fanlarning maxsus fanlar bilan oʻzaro bogʻliqligi, mutaxassisning kasbiy metodik va pedagogik kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan umumiy kasbiy va pedagogikaning integratsiyasi oliy pedagogik taʻlimni takomillashtirish va rivojlantirishda hamon dolzarbdir. Boʻlajak tarbiyachilar faqatgina bilim olish bilan emas muntazam oʻz ustida ishlashi hamda doimiy harakatda nazariya va amaliyot birligini taʻminlashga intilmogʻi lozim. Talabalar yangi taʻlim tizimiga moslashishi yaʼni zamonaviy taʻlim texnologiyalarining egallashi kelajakda tarbiyachining zamonaviy maktabgacha taʻlim tizimiga kirishiga va oson moslashishiga imkon beradi.

Bunda albatta oliy taʻlim tizimida ham maktabgacha taʻlim tizimida ham oʻquv jarayonlarini yangilash zamon talablariga moslashtirish zarur. Talaba oliy taʻlimda olgan bilimni maktabgacha taʻlim tizimida ham qoʻllay olishi yaʼni dasturlar bir-birini toʻldirishi zarur. Qozogʻistonlik tadqiqotchi L. Savinkov oʻzining ilmiy izlanishlarida taʻlimni rivojlantirish borasida uzluksizlikni taʻminlash asosiy omil ekanini taʻkidlaydi. Yaʼni uning fikricha “Uzluksiz tizimli taʻlim- taʻlim tizimini rivojlanishining asosiy shartlaridan biridir”. Fanlar oʻrtasida ham uzluksizlik bir-birini toʻldira oladigan va bir-biriga mutanosib boʻlishi kerakligini taʻkidlaydi².

Kasbiy metodik kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy maqsadi boʻlajak tarbiyachilarda kasbiy mahorat, ijodkorlik koʻnikmalarini shakllantirish, muomala madaniyati, pedagogik texnikani egallash va rivojlantirish, oʻqituvchilik mahoratining dastlabki salohiyatini tarkib toptirishdan iborat ekani, pedagogik mahorat kuzatuvchanlik, ijodkorlik, ilgʻor pedagogik tajribalarni mustaqil oʻzlashtirish sirlarini oʻrgatish, oʻqish va oʻqitish jarayonida diqqatni taqsimlash, bilim, koʻnikma va

¹ Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2021. 23-б.

² Savinkov L. 2006. Continuity in management of gymnasium educational process. Abstract of the thesis of the Doctor of pedagogical sciences. p. 46. Magnitogorsk.Russia.

malakalar, psixik holatlarini boshqara olish kompetentsiyalarini rivojlantirishdan iborat.

Bo'lajak tarbiyachilarning shaxsiy rivojlanishi, ularning o'z kasbiga bo'lgan qiziqishlarining yo'nalganligi, mustaqil fikrlashlari, faolliklari hamda dunyo qarashlarining turg'unlashuvi va o'zini-o'zi tarbiyalashga bo'lgan ehtiyojlarining shakllanishi kabi holatlar bilan tavsiflanadi. Bo'lajak yosh pedagog uchun oliy ta'lim muassasasida ta'lim olish jarayoni pedagogik faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishda kasbiy jihatdan ahamiyatli sanalgan bilim, ko'nikma, malaka va sifatni shakllantirish, rivojlantirish hamda o'zini-o'zi takomillashtirishning eng muhim davridir.

Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy metodik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvini empirik tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasasida bo'lajak tarbiyachilarning innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun tegishli shart-sharoitlar yaratilgan. Bo'lajak tarbiyachilar kasbiy metodik kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlarning yuqori darajada dolzarbligini anglab yetadi, o'z faoliyatini innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash, ilm-fanning yangi yutuqlarini hisobga olgan holda, uni amalga oshirishga intiladi. Shu bilan birga, ularning kasbiy faoliyati hali tizimli xarakter kasb etmagan, ular o'qitish sohasida yetarlicha bilimlarga ega emas, demak amalga oshirilayotgan innovatsion faoliyat odatda ta'lim jarayoniga jamlangan, bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy faoliyatini o'zi tahlil etish malakasi oshishi, ularning yangiliklarga nisbatan qarashlari, yo'nalishlari, munosabatlarining o'zgarishi, innovatsion nuqtai nazari shakllanishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ишмухамедов Р., Юлдашев М. Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар. Таълим тизими ходимлари, методистлар, ўқитувчилар, тарбиячи ва мураббийлар учун ўқув қўлланма. – Тошкент, 2013. – Б.277. – Б.11-12.

2. Гайназарова Г.А. Мактабгача таълим муассасаси тарбиячиларининг педагогик маҳоратини ривожлантириш йўллари. // Халқ таълими. – Тошкент, 2018. -№5. –Б.92-97.

3. www.natlib.uz – O'zbekiston Milliy kutubxonasi rasmiy veb sayti

4. Abzalxanovna, S. M. (2024, March). KASBIY–METODIK KOMPETENSIYA TUSHUNCHASI. In Proceedings of International Educators Conference (Vol. 3, No. 3, pp. 78-81).

5. РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГРУШЕК И КУКОЛ В ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ ДХ Садикова, ИН Головченко Лучшие интеллектуальные исследования 9 (1), 14-21 1 2023

6. Камолова, Г. (2024, March). ИНТЕГРАТИВ ЁНДАШУВ АСОСИДА БЎЛАЖАК ТАРБИЯЧИЛАРНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ЖИХАТЛАРИ. In Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies (Vol. 3, No. 3, pp. 197-204).
7. Abzalxanovna, S. M. (2024, March). BO ‘LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY METODIK KOMPETENSIYALARI MOHIYATI. In Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies (Vol. 3, No. 3, pp. 185-189).
8. Xalilova Dilnoza Furqatovna. “Maktabgacha ta'lim tashkiloti bo'lajak tarbiyachilarining ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish ”. Ta'lim sifati – Yangi O'zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili, Qo'qon 21 iyun 2023 yil. 677-679.
9. Намазбаева, Л. З. (2023). Экологическое образование и мировые рейтинги: как защита окружающей среды влияет на уровень познавательных навыков детей. Science and innovation, 2(Special Issue 13), 258-262.
10. SHeraliyevna, O. X. (2024). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARNI SUHBAT QURISH O 'RGALI NUTQINI O 'STIRISH USULLARI. Лучшие интеллектуальные исследования, 17(4), 82-85.